

Եւ խալապէս Բնդղէտ Տնտաբըրըրլին այն-
սիս Պետական Իրավաբոլ որի աղանախ-
ի, բացի այն, որ անընդհանս են հան-
սանում լուրջ սկզբունքային խնդիրներ
Դուրեանս Ժամանակ որեւ բանաձեւ ըն-
տանք և ստորգրվան են լինում զարկաբե-
րդիրներն այնցնել առանց բանաձևի,
էմպայանս ժամանողըմների վէջ էլ հա-
րթա թէ ոչ մի աշխատանք չեն կատա-
նէ, հաւաքածոյ միտարթ են վերաբերվում
այնց գործին և կամ թէ այնպիսի ծառի-
րանի հարցերով են զբաղւում, որոնք մի-
շաւաքանի գուրի են որեւ արժանիքէջ։ Օ-
րհանի համար, ամիս 13-ի հիսուում Պե-
տան Իրանն, Ռուսաստանի հռչակաբը-
րամանաբ, զբաղված էր այն հարցով,
է արդեօք Պիսիբընդիւս ու Յարսիան

միջ առաջադրվումովեան մէջ: Ճշմարիտ է
կեանքի յիշակարծումնիւ լայրկիւսաներու
կարող է ժողովրդն ալիքները, թայայայա-
կան փոփոխիկները ջնասիլ ու վստահա-
բայ ժամանակաւոր խառնուփնթրուիլին:
ներն անցնելուց յետո՝ հայկ առաջադա-
շութեան երեսունհինգամայ փորձով
հետոցած, հաստատարիմ «Մշակ»-ը նորէն
էլ տրլանայ իր ասպարզելին, նորէն կը
ընտի իր շրտակ ու համակրիկ ուղին, քա-
նի որ նա ծնունդ ու հաստատարիմ ծնունդ

հայ ազգի ճշմարիտ կուրտորական ձգտումներն, այլ ոչ երբեք մտադրական ու կապակային տարրերունմերի կամ կոպիտ արհեստական միջոցներով մեր մարմնի վրա փոխկրթութիւն պատուաստող անմարտիկ խառնուրդներն:

Օ՛հ, ուրեմն զէպի գործ: «Մշակ»-ի աշխատակիցներս բաւական է որ «Մշակ»-ին տանք աջնիւ ու անխաբար անունը, հազորդները ճշմարիտը ու ստույգը, լինենք մեր աշխատակցութեան մէջ զերծ անձնական շահերից, անվախօրէն նշտարենք մեր կեանքը ժամերուով թարախներն ու պալարները, մերկացնենք, լոյս հանենք ժողովրդի միասնութիւնը կրծող ու լափող պարզգիտութիւններն, հարուածենք իրանց փառքեր արարողներէն հեռացնենք խաբարանքներով զաղափար բարոյղով բայց կեղծողներն, ազատութիւն աղաղակով բայց բռնութիւններով մինչեւ ընտանեկան սրբութիւն-սրբոյցը ներս խափող մեր շանի ցեղ գործիչներին: Տրեւք այն սպանիչ աղբ, երկիւղը, որ բուն են դրել մեր ժողովրդի սրտի մէջ և արգելում են նրանց ժողովներէն գնալ, կարծիքներ յայտնել, ազատ լուծելու տալ, պահանջներ դնել, ցուցմունքներ անել իրանց միջոց ընտրված պաշտօնականներն:

Եւ «Մշակ»-ին սիրող և մեր սէրն այս ձեռով արտայայտող և ապացուցող անգամ, չքաւոր աշխատակիցներս ենք, որ պիտի խկապէս ապահովենք «Մշակ»-ի գրութիւնը, ընդհանրացնենք նրան, դարձնենք նրան ցանկալի հայ ժողովրդի համար և վարձատրված հայ ժողովրդի կողմից:

Հին-աշխատակից

Այս ալբալը, 10 սեպտեմբ.—Վերջապէս չորս ամսվայ ակամայ դադարումից յետոյ լոյս տեսաւ «Մշակ»-ը: Թէ որքան զգալի էր «Մշակ»-ի պակասութիւնը հայ ընթերցող հասարակութեան համար, այդ երևում էր նրանից, որ ամենքը բողբոջում էին, թէ չը կայ մի լուրջ թերթ, բոլորն էլ կուսակցական հողի վրա են կանգնած, «Մշակ»-ն էլ փակվեց, էլ որտեղ անգամ, էլ գտնելու ժողովրդի լուրջը, արտաշնչը: «Մշակ»-ը ներկայ իրականութեան մէջ միակ թերթն է, որ լրջութիւնն ու խոհեմութիւնը իրան բնաւոր ունի ընտրած:

Էն-էն

Առաջաձոր (Ջիլանշիրի գաւառ), 18 սեպտ.—Դժբաղդ գաւառացիք սրտատրոփ ապաստում էր իր հաղթող ու բերք ցուցող նկարագրից և իր կարիքների համար ցուցող «Մշակ» լրագրի վերակազմում: Համարեա բոլոր դարձեալ գաւառացիները, որոնք իրանց կեանքի ամբողջ ընթացքում համակերպ ու սիրել են «Մշակ»-ը, այսօր բաղդ ունեցան նորից կարգալու այդ թերթը, որը մի առ ժամանակ դադարեցնելով իր հրատարակութիւնը խոսակցութեան առարկայ էր դառնել նրանց համար:

Քանի-քանի տարիներ գոյութիւն ունեցաւ մեր պատկան «Մշակ»-ը, քանի-քանի տարիներ ցուցեց նա մեզ համար և այսօր դադարեցրեց նա իր հրատարակութիւնը: Այն, աչք կը լինի մեզ նորից կարգալու, մէկ էլ տեսնելու «Մշակ»-ը,—առում էին գիւղացիները:

Դրադէտ գաւառացիք, կորցնելով «Մշակ»-ը, սգաւոր էր համարում իրան, իսկ այսօր նրա ուրախութեանը չափ ու սահման չը կայ տեսնելով օրվայ «Մշակ»-ը իր առաջ: Դրաւառացիք այնքան է սիրտ կապած «Մշակ»-ի հետ, որ եթէ նա միջոց ունենայ կը նպաստէ այդ թերթին...: «Ուրիշ կուսակցները մտնող էին, որ «Մշակ»-ը զորդեցնում էր աշխարհը,—ասում են գաւառացիները:

Այն, գաւառացիք երախտամու չէ. նա պարտաւոր է չը մոռանալ «Մշակ»-ին, որովհետեւ այդ թերթը իր բոլոր ուշքը համարեա դարձնում է պատիւ խորքում և խուլ անկենդանութեամբ պատկապած գիւղացիութեանը ի սկզբանէ քարոզելով համեմատելի իրաւունք ազգայնականների հետ: Իրաւացիք սակաւահոյ է, համարեա հողազուրկ է. նա գուրկ է բժշկական ամենատարրական օգնութիւններից, նրան կեղեքում, քուրճարարիտ է դարձնում գիւղի բուր-բուր-վաշխառուն. նա աղքատ է անուսնաբաններով, կրթական գործը չէ կանգնած իր կողման բարձրութեան վրա և այլն և այլն... Այս աղբ բոլորի համար խօսել է, հարց է բարձրացրել, քարոզել է «Մշակ»-ը: Ո՛վ չէ պատահել այդ թերթի էջերում «Նոր-դային հարցը» վերադարձով յօդուածը, կամ «Բժշկական հարցը գաւառում», «Կրթական հարցը գաւառում», «Գիւղացիները և վաշխառուները գաւառում» և այլն և այլն...: «Մշակ»-ը միշտ ցուել է գաւառացու համար և շարունակում է ցուել. ուստի գիւղացիութեանը ցանկանում է իր բոլոր կեանքի ընթացքում տեսնել այդ լարգիւթ թերթի հրատարակութիւնը, նա ի սրտանց ցանկանում է աջողութիւն:

Զ. Զարարանց

Նոր-Բայազէտ, 1 հոկտեմբեր.—Viribus unitis! (միացեալ ուժերով): Ողջունելով վերանորոգված «Մշակ»-ը, մենք ողջունում ենք այն պատմական անցեալը, որը մարմնացել են մեր գիտակցութեան ամենաազդեցուն լարերը:

Եւ ամեն անգամ, ընթերցող, երբ ես ա-

ռիթ եմ ունենում խօսելու Գրիգոր Արքեպիսկոպոսի փայլալից «Մշակ»-ի մասին, իմ առաջ կենդանանում է մի անաղին աշխարհ, ուր ճնշվել ու խորտակվել են մարքեր, ուր հասունացել է մի ամբողջ հասարակական կարծիք և որտեղից առաջ են եկել այն բազմաթիւ տեսչանքները, որոնց ամբողջութիւնը կազմում է մեր ազգի կեանքը իր բոլոր լուս ու փառ կողմերով...

Դառնալով մեր երեսուն և հինգ տարեկան անցեալին, դառնալով մեր դպրութեան պատմութեանը, մենք պէտք է խոստովանենք, որ այդ անցեալի երկար տարածութեան վրա «Մշակ»-ը եղել է այն փառքը, որի շուրջը միշտ խորովել են մեր գիտակցութեան և մեր ճաշակի ամենախոշոր տարրերը: Մենք պարտաւոր ենք այսօր արձանագրելու այստեղ, որ մեր առաջնորդական ձգտումների ամենաազդեցունը ներկայացուցիչը եղել է միշտ «Մշակ»-ը, և որ այդ լրագրի հետ կապված են մեր հասարակագիտութեան այն նշանաւոր մօժեշտները, որոնց ամբողջութիւնը կազմում է մեր անցեալն ու ներկան, մեր կեանքը, մեր արդի պատմութիւնը:

«Մշակ»-ի գրօշակի տակ մենք ընտելացել ենք տեսնելու մեր նշանաւոր ոյժերը, այդ ոյժերը առաջ են տարել մեր բանասիրութիւնը: Մեր վաթսուամյակային թիւականները իրանց «Հիւսիսափայլ»-ով և ապա նրա տաղանդաւոր փայլուն շարունակող «Մշակ»-ը, երկար տարիների ընթացքում եղել է այն վայրը, ուր այնպէս ուժգին բորբոքվել են մեր առաջնորդական ձգտումները:

Դուք կարող էք, ի հարկէ, մեծ պահօտով շարունակել գտնալ мы пашем», բայց թող ստուէք մեզ ունենալու մեր «ճաշակը» և մեր գրական պահանջները: Ողջուն «Մշակ»-ին viribus unitis, պարծենալով:

G. G.

Լօւիզօն, 6 հոկտեմբ.—(ն. ա.)—Թերեւս սխալում եմ լրագր, երբ, արտասանմանի հայտնական բերան հանգիստանալով, ջրմասպէս ողջունում «Մշակ»-ի վերերևումը կողմ-կասանայ մամուլին մէջ, անգամ մը ես, կարճ դադարէ մը յետոյ, թեկեր ստիժած, իր 35 տարիների ի վեր սկսած գործը շարունակելու կողմանի հայ հասարակութեան մէջ որու մտաւոր ու ընկերական վերածնութեան դափնին իրեն կը պատկանի և որ իրաւունք ունի իր այդ հսկայ գործով պարծելու: Ի հարկէ, կովկասցի ըսն մըն էր տեսնել, ոչ թէ կովկասացի, այլ ընդհանուր հայութեան տեսակետով, որ 35 տարիներու քրտնաշնչ «Մշակ»-ը, այդ երկարածիգ ու փոթորկոտ տարիներու փորձառութեան խորշմները ձակարկ ժողովրդական գործիչը դատապարտուէր անգործութեան՝ կարգ մը շարքաւորներու տիրապետ սրտին գոհացում տալու, բայց ուրախել երեւոյթ մըն է նկատել, որ կովկասացի գիտակից դասը ճանչցաւ իր վրայ ծանրացած պարտականութիւնը և, ինչպէս կրմանք խմբագրութիւնէն, որոշած է թե ու թիկունք հանդիսանալ և սեղի չապ նորաշուր շարաքառտիկ պատահարներու:

Ուրեմն կը մտղմենք «Մշակ»-ին յարա-տեկելու ոյժ և եռանքը. մինչև իր մշակող դաշտերը և սերմանած սերմերը արգաւանդին ու աճին:

Միւստ-Յողով

Ղալաչա (Ղազախի դ.), 9 հոկտեմբ.—«Մշակ»-ի չորսամսեայ դադարածովը գիւղացիութիւնը դգաց, որ իր միակ անաշուտ պաշտպանից զրկվեց: Չորսամսեայ դադարումը մեզ «Մշակ»-ի գրօշակի Նեմուղ-ներին համար չորս-տասնական տարիների տեղութիւն ունեցաւ, բայց «Մշակ»-ի վերսկսումը, որին բուլէ առ բուլէ պատմում էինք, անհուն ուրախութիւն պատճառեց, որովհետեւ մենք «Մշակ»-ին երախտապարտ ենք: «Մշակ»-ը արել է այն ամենը, ինչ որ մի ազգի առաջնորդութիւնն ու կուրախութիւնն է պահանջում: Նրա գործունէութիւնը մեզանից պատկաւանք և յարգանք է պահանջում: Մեր գիւղական երեստապարտութեան սեպուէ պարտականութիւնն է տարածել գիւղերում «Մշակ»-ի յայտնած առողջ մտքերը:

«Մշակ», ինչպէս կաշմալը ժայռերին լըս-փելով մաս-մաս փլուում է, այնպէս էլ դուք 35 տարիների փորձված, անաշուտ ու անկասկած լեզուակա մարդկի մեր մեռելութիւն ցուց տուող գիւղացիներին:

Միւստ-Յողով

Մարաղա, 12 հոկտեմբեր.—Անհամբեր պատում էինք «Մշակ»-ի լոյս տեսնելուն: Մօտ երեք ամիս է, ինչ դադարել էր անաշուտ դատարիք ձայնը: Մի տեսակ դատար-կութիւն էր տիրում մեր շուրջը, և բոլորովին կարգվել էինք արտաքին աշխուրհից: Մենք ուրախութեամբ տեսանք «Մշակ»-ի 100-րդ և 101-րդ համարները: Ընթերցող դասակարգը ձեռքից ձեռք էր խլում թերթի համարները, նոյն իսկ միջոց չէր տալիս գէթ մի քողէ ընթերցարանի սեղանի վրա մնալու:

Ամստոր

Մերով, 18 սեպտ.—Յայտնում եմ անկեղծ բերկրաւոր ժողովրդի բարեկամ լրագրի նոր-բից լոյս տեսնելուն համար և ցանկանում եմ կատարելալ աջողութիւն առաջնորդելու:

Ալեք. Բ. Պարպոյան

Շուշի, 10 սեպտ.—Սրտի անհուն ուրախութեամբ ողջունում եմ «Մշակ»-ի նորից լոյս տեսնելը, «Մշակ»-ի, որով մտաւորապէս անգամ ենք ամբողջ 35 տարի:

Լեւոն Զարարանց

Հնչիշտ (Բնասարարիւ), 18 սեպտ.—Շը-նորհաւորում եմ անշիղ առաջնորդական և ան-գրասովորական վերակազմը, ցանկանում եմ անկեղծ որոտով յարաւորութիւն և վարկան-րին էլ եռանդ և աջողութիւն, որպէս զի ան-վատ կերպով շարունակեն ազգային ան-գրաստանի բարեկարգումը լուրջ և հաստատուն ուղղութեամբ, ինչպէս և եղել է մինչև այժմ:

Յով. Բաժ. Սրբաւորմանց

Շուշի, 19 սեպտ.—Յայտնում եմ անսահման ուրախութիւն թանգագին «Մշակ»-ի նորից լոյս տեսնելու առիթով: «Մշակ»-ը եղել է և կը լինի դժբաղդ հայ ազգի ցա-ւերի միակ արտայայտիչը մութ ոյժերի գէժ, որոնք կրճում են ազգի զոյաթեան թիկնը՝ յանուն «պաշտպանութեան»:

Լեւոն Վարպեան

Ցարքին, 18 սեպտ.—Այսօր ստացայ «Մշակ»-ի 100-րդ համարը: Ձեմ կարող լեղումով կամ դրշով բացատրել այն դժա-ցումը, որով համակեց ինձ թանգագին լը-բարդի վերերևումը: Հայրենի երկրից կը-տանք և Ռուսաստանի խորքերում կորած պահպան հայերիս միակ միջնորդութիւնը մնում է «Մշակ»-ը: Ի սրտէ ցանկանում եմ խմբագրութեանդ անաշուտ եռանքը՝ դիմա-գրելու և խորտակելու համար իր ճանա-պարհին լոյս ընկած բոլոր խոշորագույնները:

Մկրտիչ Մկրտչեանց

Մասալի, 3 դեկտ.—Թոյլ տուէք ինձ, պ. խմբագիր, անկեղծ ու ջերմ համակրանքով սեղիւն ձեր ձեռք և ցանկալ ձեզ բո-լոր սրտից աջողութիւն:

Հատուցեց, որ հօթ տարվայ կամաւոր արտաքին մէջ, միշտ հետևելով ձեր գործու-նէութեան, հողով-սրտով ես ձեզ ես եմ եղել, և ձեր ուրախութիւնը եղել է իմ ու-րախութիւնը և ձեր վիշտը՝ իմ վիշտը:

Անվշտով կերպով տարաբ փոթորիկները, որոնք անցան ձեր և բոլորիս սիրելի «Մշակ»-ի գլխով:

Յանկանում եմ ձեզ անվատ սիրտ և երկար տարիների, որպէս զի թանգագին «Մշակ»-ի միջոցով՝ անփոք իւրաքանչիւր առաջ տանէք մեր տարաբաղդ ազգի լուսա-ւորութեան գործը:

Արշ. Զարարանց

Թաւրիզ, 20 սեպտ.—Ամիսների զհա-տեցեցի լուրջութեան յետոյ՝ այսօր կրկին առիթ ենք ունենում մեր սրտի անհուն բերկրութեանը յայտնելու «Մշակ»-ի վերա-հասարակման առիթով և ցանկալու, որ մեր հայկական մամուլի այդ օրգանը դեռ երկար շնա երկար տարիների ապրի-մանկիւն ու չնրկելու համար մեր դեռ ան-քան խոցան, անքան ամալի գրական, հա-տարակալան ու ազգային անգրաստանը, ուր դեռ շատ փուշեր, տատակներ կան ար-հաւանքի անկու և կրակի նետերու: Մեր-անքան դադար առած մեքենան, որի շնորհիւ միայն կարգաւորում է ինքն հարգաւորաբն իմաստը, թէ ինչ է կատարվում հայ ամե-նօրեայ կեանքում, այսօր վերակալով իր գործունէութիւնը՝ անշափ ցնծութեան ու-րախութեանը և պատճառում քիչ անկեղծ, գիտակից սրտերին, որոնք ծանօթ են «Մշակ»-ի կատարած դերին անցեալում և դե-ռան, թէ այսուհետեւ ես ինչ փշալից եւ քարքարոտ ճանապարհներից անցնելով պի-տի տիրանայ ապագայ սերնդի երախտա-գիտութեան: Մենք հաստատացած ենք, որ «Մշակ»-ն այսուհետեւ և կատարելիք մեծ գեր ունի, որովհետեւ գիտաբանացանկի ու-ղիները դեռ չեն վերջացած, դեռ ընկած են նրա առաջ...:

Չար. որովհետեւ Նարեան մեր անդն ձվ պիտի մաքրէ: Որդեկերոյս մայրիկի արցունքն ձվ պիտի սրբէ, մայրենի՝ որոնց անհուն վիշտը անվերական հետևելու է վերջին տարիների ընթացքում մեր նորմալ կեանքի խաղաղութիւն մեղմանայ, որի պատ-ճառով առաջնային այնքան քրտնելի կը-բարձրագու կուտորանքներ հայ և թուրք ազգաբնակչութիւնների միջև: Բայց մենք հայց, ծարաւն չուր ձվ պիտի տայ: Այս հարցերը միայն մի պատասխան ունենա— Հայ գիտակից հասարակութիւնը՝ յանձին բազմաշխատ ու բազմաշարաշար «Մշակ»-ի: Հանդիս չունեն դու, «Մշակ»: Ան մաճը ու արօրդ, հիւրիկը, ահօսիք անդուլ ու անպարկաւ իմ հայ կեանքի անգրաստանի թող ձակարիք քրտնելը՝ որդէս կեն-տանքի ցող իջնէ այդ անգրաստանի վրա և կենդանութիւն տալ երաշխիք թառամած մեր իրականութեան... Իրաջ հոսի քրտնելը արեւակէջ ճակատից: Ձէ որ մշակ ես դու: Ու քո այդ կենսաբեր, այդ անմահ գոր-ծանէքի կենտոյ միջոցովը՝ դու մի պատա-հայ հասարակութեան կողմից զարմանալ պը-տակներ: Ո՛ր իսկական մշակը դափ-նեայ պատկ է անկալում, կամ թէ մշակի պատկան պատկերն են պէտք: Փշալ պը-տակներից է անմահութիւն հիւսովը, կեանքը բուրում... գնա նեղ, շարաւանջ

ճանապարհով: Տես, հեռուս երևում է փը-շեայ պատկը... Իսկ մենք՝ քո երդուեալ ու անկեղծ հետևողներդ՝ գալիս ենք ետեղիցդ: «Մշակ», կեանքի փոթորկող ուղիների բազ-մապն ու վառագուտը խոթերի միջով այնքան հմտօրէն քեզ առաջնորդող անվատ ու հմուտ նաւաւարները ու ղեկավարները թող անկեղծօրէն հաւատան, որ մեր հայ իրականութեան մէջ դեռ կան երախտագէտ ու բարակտղ սրտեր, որոնք չեն մոռանալ քեզ, որ իրանց ընթացիկ կեանքում մեծ ուսուցչի դեր ես կատարել ու կատարում ես դեռ...:

Իսկ բարակտղ հայ սրտերը ցոյց կը տան, պարտաւոր են ցոյց տալու իրանց գործնա-կան աջակցութիւնը քեզ, «Մշակ»:

Իրօ

Թաւրիզ, 20 նոյեմբ.—«Մշակ»-ի դա-դարումը խոր վիշտ պատճառեց ընդհան-րապէս համակողմներին, մասնաւորապէս ինձ: Ճաւում էինք, որ ամիսների դատա-պարտված պէտք է լինէինք կարգված լինել աշխարհից և հրապարակի վրա ամալութիւն պէտք է տրէ, ինչպէս և տրեց: Այսօր անշափ ուրախ ենք, որ դարձեալ պէտք է նշէ արդարութեան, ճշմարտութեան և իս-կապէս հրապարակաւորական ձայնը:

Բաթում, 10 սեպտ.—Սրտագին հըր-ճուանքով գալիս եմ շնորհաւորելու «Մշակ»-ի վերակազմը: Անգին մի բաց էր հայ հասարակութեան համար նրա դադար-ումը: Յուսանք և սպանենք, որ այսու-հետեւ հայ հասարակութիւնը կը գիտնայ արժանապէս գնահատել:

Մեսրոպ ա. Բ. Մեկնան

Թաւրիզ, 17 դեկտ.—«Մշակ»-ի յար-գելի խմբագրութեան ի սրտէ ցանկանում եմ ոյժ, եռանդ և աջողութիւն:

Մարտիրոս Նազարեդինան

Ներողութիւն խնդրելով, որ տեղի սղու-թեան պատճառով անկարող էինք յիշատա-կել «Մշակ»-ն ուղղված բոլոր համակրական գրութիւնները, մասնաւոր մեծ յօդուածները, ինչպէս և հայ մամուլի՝ մեր ուղղութեան համակրող օրգանների ողջոյնը և շնորհա-ւորութիւնները, մեր շնորհակալութիւնը յայտնելով ամենին, մենք պէտք է ա-ռանձնապէս շնորհակալութիւն յայտնենք մեր բազմաթիւ աշխատակիցներին և մասնաւոր մեր գաւառական թղթակիցներին, որոնք, հատաւորմ մնալով «Մշակ»-ի գրօշակին, նրա ուղղութեան և քարոզած մտքերի տա-րածողներն եղան հայ ժողովրդի, մասալի մէջ և աներկիւղ ու անվերելի կերպով կատա-րեցին այդ միտաւան: Մենք համոզված ենք, որ մեր աշխատակիցները և թղթակիցները նոյն անձնաւորութեամբ կը շարունակեն աշ-խատակել մեզ, հրապարակ հանել «Մշակ»-ի միջոցով գաւառական և գիւղական հայ ժո-ղովրդի կարիքները, պահանջները, լուսա-րանիլ ամենայն արդարութեամբ և անաշա-ռութեամբ, փաստացի տեղեկութիւններով, ժողովրդական կեանքի բոլոր լուսաւոր և մալու կողմերը, սերմանելով բարին, գեղե-ցիկը և ճշմարիտը: Հայ ժողովրդի կուտու-րա առաջ տանողները մեր գաւառական թղթակիցները պէտք է լինեն, նրանց բաժին է ընկել մեծ և պատուաւոր միո-սին—ազնիւ, անաշուտ, ճշմարիտ խօսքը: Նշեցնել խաւար և մութ անկեղծներում եւ եթէ մեզ աջողից իրադրոծել մի միտք, որ վաղուց փայլալուծ ենք, այն է՝ կազմել թիֆլիսում մի համադարձ մեր գաւառա-կան և օտարերկրեայ աշխատակիցներից ու թղթակիցներից, մենք յոյս ունենք, որ մեր ազդ կոչին արձագանք կը տան մեր աշխա-տակիցները և թղթակիցները:

Գալով մեր հակառակորդներին, որոնք աշխատեցին և աշխատում են խոշորագույն յարուցանիք «Մշակ»-ի դէմ, մենք կարող ենք պատասխանել նրանց հայ հրապարակաւորու-թեան անդամակի կարգաւոր Ստեփանոս Նա-զարեանից խօսքերով, որ «Հիւսիսափայլ»-ի գրաբանից խօսքերով, որ «Մշակ»-ը կը չէր հրատարակվում «Մշակ»-ը, կը տանան մի հատուր «Ժողովածու», բաղ-կացած ոչ պակաս՝ քան 500 երեսից: «Ժողովածու»-ն առանձին կարծե-նայ երեք բութիլ:

«Մշակ»-ի 1907 թւի բաժանորդ-ները, որոնք լրովին վճարել են տա-րեկան 10 բութիլ բաժանորդագինը, ամալայ այն ամիսներ ինքանք, երբ չէր հրատարակվում «Մշակ»-ը, կը տանան մի հատուր «Ժողովածու», բաղ-կացած ոչ պակաս՝ քան 500 երեսից: «Ժողովածու»-ն առանձին կարծե-նայ երեք բութիլ:

«Մշակ»-ի 1908 թւի այն նոր բա-ժանորդները, որոնք կը ցանկանան ձեռք բերել «Մշակի Ժողովածու»-ն, կարող են ուղարկել լրագրի և «Ժողովածու»-ի համար տասնեակու բութիլ:

«Ժողովածու»-ն մէջ գետեղված են մեծ մասամբ վէպեր, պատկերներ և նորայէս ընդհանուր յօդուածներ: «Ժողովածու»-ն լոյս կը տ